

CEMAL TUKİN

Hayatı - Eserleri

Nejat Göyünç

Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü 6 Ağustos 1977 Cumartesi günü yeni bir kayba uğradı. Yakınçağ Tarihi Kürsüsü'nün uzun süre başkanlığını yapan ve sıhhi sebeplerle kısa bir müddet önce emekliye ayrılan Prof. Dr. Cemal İzzet Tükın hocamız da ebedî âleme intikal etti.

Cemal İzzet Tükın Kalkandelen eşrafından Hacı İzzet Bey ile Asiye Hanım'ın ikisi kız üç evlâdının en büyüğü ve tek erkek çocuğu idi. 2 Temmuz 1936 tarihli bir nüfus cüzdanı suretinden doğum yerinin Kalkandelen olduğu ve 1325 Hicrî - 1907 Milâdî yılında doğduğu anlaşılmaktadır. Bir kaç sene önce doldurulan bir İntibak çizelgesi'nde ise 13 Temmuz 1907 tarihinde doğduğu, doğum yerinin İstanbul olduğu kayıtlıdır. Cemal Tükın'ın küçük yaşta göçmen olarak Türkiye'ye gelerek İstanbul'a ailece yerleştiği ve İstanbul kütüğüne kaydolunduğu yukarıdaki bilgilerden çıkartılabilecek en doğru sonuçtur.

Gelenbevi Ortaokulu'nu ve İstanbul Erkek Lisesi'ni bitiren Cemal İzzet Tükın Millî Eğitim Bakanlığı hesabına 1416 sayılı kanun gereğince yüksek öğrenimi için Almanya'ya gönderilmiş, Hamburg Üniversitesi'nin Felsefe Fakültesi (Philosophische Fakultät)'nde «*Die politischen Beziehungen zwischen Österreich-Ungarn und Bulgarien von 1908 bis zum Bukarester Frieden*» (1908'den Bükreş Barışı'na kadar Avusturya-Macaristan ile Bulgaristan arasındaki siyasi münasebetler) adlı tezinin kabulü ve takip eden imtihanı başarması sonucu 1 Şubat 1936'da Dr. phil. ünvanını aldı. Türkiye'ye dönüşünde Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne 8 Nisan 1936 tarihinde İlmî Yardımcı olarak giren Dr. Cemal Tükın aynı senenin 1 Temmuzunda askere gitti. Terhisini müteakip (1 Kasım 1937) tekrar Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne döndü, önce Tarih Asistanlığına, sonra da Doçentliğine (1 Aralık 1937) tayin edildi. 1940 senesi başlarında İstanbul

Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne naklini yaptırarak 25 Mart 1940'da Yeni ve Yakınçağlar Tarihi Kürsüsü'nde göreve başladı. «*Osmanlı İmparatorluğu'nda Girit isyanları*» adlı tezi ile girdiği Doçentlik imtihanını başaran Dr. Cemal İzzet Tukin 10 Şubat 1943'de Doçent oldu. 20 Ekim 1949'da da Profesörlüğe yükseldi.

Doç. Dr. Cemal İzzet Tukin İstanbul'a nakl olunduktan sonra, 13 Nisan 1941'den itibaren uzun bir süre İstanbul Teknik Üniversitesi Türk İnkılabı Tarihi Dersleri öğretim görevliliğinde, 7 Mart 1942'den sonra bir müddet İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda Almanca Lektörlüğü'nde, 21 Mart 1962'den itibaren de aynı yüksek okulun müdürlüğünde bulundu. Sıhî sebeplerden ve kendi isteği ile 18 Şubat 1975'te Yakınçağ Tarihi Kürsüsü Başkanlığı'ndan ayrıldı. Yine kendi arzusu ile 1 Temmuz 1976'da emekli oldu.

Türk Tarih Kurumu'nun aslı üyesi olan, zaman zaman da bu kurumun asbaşkanlığını yapan Prof. Dr. Cemal İ. Tukin bazan mensubu bulunduğu Edebiyat Fakültesi adına, bazan da Türk Tarih Kurumu'nu temsilen milletlerarası Şarkiyat (İstanbul 1951, Cambridge 1954, Münih 1957, Ann Arbor 1967) ve Tarihî İlimler (Roma 1955, Viyana 1965, Moskova 1970) kongrelerine katıldı.

Fakültesinde senelerce Türkiye ve Avrupa Tarihi Dersleri okutan Cemal Tukin, yıllardan beri parkinson hastalığına müptelâ idi, bu musibet onu ölüm döşegine kadar bırakmadı.

İstanbul Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'ndeki Yakınçağ Tarihi Kürsüsü'nün uzun yıllar tek profesörü ve başkanı olarak Prof. Dr. Cemal İzzet Tukin gerek Edebiyat Fakültesi'nde, gerekse Türkiye'nin diğer üniversitelerindeki benzeri fakültelerde hâlen öğretim üyesi olarak hizmet başında bulunan bir çok ilim adamının doktora, doçentlik veya profesörlük bilim jürilerine katıldı. Hacettepe Üniversitesi'nin Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Tarih Bilim Dalı'nın başkanı Prof. Dr. Ercümen Kuran «*Cezayir'in Fransızlar tarafından işgali karşısında Osmanlı siyaseti, 1827-1847*» (İstanbul 1957), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Sina Akşin «*Otuzbir Mart Olayı*» (Ankara 1970) adlı doktora tezlerini Prof. Dr. Cemal İ. Tukin'in yanında yaptılar. Bununla beraber, yanında doktorasına başlayanlardan başka bitiren olmadı.

Prof. Dr. Cemal İzzet Tukin 1956'dan 1965'e kadar doçent, daha sonra da profesör olarak merhum Prof. Dr. Ahmet Cevat Eren ile birlikte çalıştı. Emekliye ayrılmadan bir buçuk sene kadar önce de kürsü başkanlığını bu kıymetli ve yakın mesâi arkadaşına bırakmıştı.

Prof. Tukin öğrencilerine karşı zaman zaman çok müşfik davranırdı. Verdiği tezlerin tamamlanması için umumiyetle onların Başbakanlık Arşivi'nde çalışmalarını ister, böylelikle Eski Türkçe'yi ve Osmanlı Paleografyası'nı iyi öğrenmelerini sağlardı. Kendisi de zaman zaman Başbakanlık Arşivi'ne uğrardı.

İstanbul'da bir çok basın davalarında da bilirkişi olarak görev almaktaydı.

1954 yılından itibaren on sene kadar Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanan *Tarih Dergisi*'nin Yazı Kurulu'nda görev aldı. İlişik listeden de görüleceği üzere, yayınlarının azca olmasında, onu kemiren amansız hastalığının muhtemelen büyük payı oldu.

Eserleri :

1. Die politischen Beziehungen zwischen Österreich-Ungarn und Bulgarien von 1908 bis zum Bukarester Frieden, Hamburg 1936.
2. Bugünkü Avrupa devletler manzumesinin doğuşu ve Türkiye'nin bu manzumeye dahilü, Ankara 1938 (konferans).
3. Balkan İttifakı'nın teşekkülü ve bu harbin zuhuru, Ankara 1939 (CHP Konferanslar serisi, 5. Kitap), s. 21-41.
4. Van Bölgesi ve tarihî kaynakları, Beşinci Üniversite Haftası, Van, İstanbul 1945, s. 253-273.
5. Mahmud II. devrinde Halep isyanı (1813-1819), Tarih Vesikaları, 1/4, s. 1-10.
6. Mülkiye mektebi'nin ilk kuruluşuna ait vesikalar, Siyasî İlimler Mecmuası. Sayı 104, 105, 106, Ankara 1940.
7. Osmanlı İmparatorluğunda Girit isyanları, 1821 yılına kadar Girit, Belleten, IX, 163-206 ve 1 levha.
8. Girit maddesi, İslâm Ansiklopedisi, IV, 791-804.
9. Küçük Kaynarca, İslâm Ansiklopedisi, VI, 1064-1071.
10. Yakın Çağ Tarihimizde Hafta Tatili, Tarih Dergisi, I, 139-144.
11. Pasarofça, İslâm Ansiklopedisi, IX, 514-523.

12. Osmanlı İmparatorluğu devrinde Boğazlar Meselesi, İstanbul 1947, Edebiyat Fakültesi yayınlarından.

13. Die Aufhebung der von der Hohen Pforten den ständigen Gnaden-Geschenke im Jahre 1793, Akten des 24. Internationalen Orientalisten Kongresses, Wiesbaden 1959.

14. Osmanlı Devleti ve yabancı bilginler, Necati Lugal Armağanı, Ankara 1968, s. 711-733 ve 12 resim (Türk Tarih Kurumu yayınlarından).